

ORAVAKANGAS AINI (2005)

Koulutuksen tuloksellisuuden problematiikasta

Artikkelissa tarkastellaan koulutuksen tuloksellisuudesta käytyä yhteiskunnallista keskustelua filosofisella otteella. Aiheeseen liittyvä monimutkainen problematiikka koskee kaikkia koulutusasteita esikouluista aikuiskasvatukseen saakka. Perinteisesti kasvatuksen kieli on ollut pedagogista ja sivistyksellistä. Viimeisen kymmenen vuoden aikana koulutuskeskusteluun on tuotu markkinatalouden sävyttämää tehokkuuden ja tuottavuuden sanastoa. Käsitteiden määrittely on kasvatuksen maailmassa kuitenkin osoittautunut ongelmalliseksi.

Keskustelu koulutuksen tuloksellisuudesta on ollut käsitteellisesti hyvin hajanaista. Mitä eri puhujat tuloksellisuudella oikeastaan ymmärtävät? Artikkelissa tartutaan tähän problematiikkaan filosofisella otteella Wittgensteinin kielipelin käsitettä hyväksi käyttäen. Tarkastelun empiirisenä lähtökohdiana on 257 tekstiä käsittävä diskurssiaineisto, joka on kerätty mediasta, kasvatusta- ja koulutusalan kirjallisuudesta sekä opettajien täydennyskoulutusten kurssimateriaaleista vuosina 1997–2002. Mediatekstit ovat uutisia, artikkeleita, kolumneja, haastatteluja, pakinoita, mielipidekirjoituksista ja television ajankohtaisohjelmia.

Artikkelissa esitän joitakin näkökulmia tekstiaineiston ja omien opettajakokemukseni perustalle rakennetusta filosofisesta tarkastelusta. Pohdiskelun teoreettiset ainekset nousevat Gadamerin filosofisesta hermeneutiikasta, myöhäis-Wittgensteinin arkikielen filosofiasta sekä Habermasin kommunikatiivisen toiminnan teoriasta.

Asiasanat: koulutuksen tuloksellisuus, kielipelin käsite, kasvatusta, sivistys, strateginen ja kommunikatiivinen toiminta, uusliberalistinen koulutuspolitiikka.

ORAVAKANGAS AINI (2005)

Effective education?

The present article is observation of the meanings attributed to the concept of effectiveness or performance orientation in education in a public debate in Finland around the turn of the millennium. The data consists of 257 texts published in the literature or in the media.

The study is based on Gadamer's philosophical hermeneutics, while the interpreter's pre-understanding is grounded on experiences as a teacher from pre-school to adult education. The concept of performance orientation is looked at from philosophical perspective, drawing on Wittgenstein's concept of language game. The analysis specifies the meanings attributed to performance orientation in the language games of educational policy talk, pedagogical talk, the talk in the media, and educationally oriented talk. The critical element of interpretation comes from Habermas' theory of communicative action.

The principal concepts: education, schooling, effectiveness, performance orientation, Gadamer's philosophical hermeneutics, Wittgenstein's later philosophy, Habermas' theory of communicative action.

Aikuiskasvatus Vol. 25, 4/2005.